

MAJANDUSTEATED

Weekly Bulletin of the Institute of Economic Research

KONJUNKTUURINSTITUUDI VALJAANNE

ILMUB KORD NÄDALAS

TOIMETUS JA TALITUS

TALLINN, Toomkooli 13, tel. 468-24

Tellimishind aastas Kr. 5.—

ühes kuukirjaga „Konjunktuur“ Kr. 12.—

Üksiknumber 15 senti.

KONJUNKTUURINSTITUUDI DIREKTOR

JA VASTUTAV TOIMETAJA

A. PULLERITS

TOIMETAJA A. TOOMS

Majandussektsooni juhataja J. Janusson

Sektsooni nõukogu esimees A. Meerits

Põllumajandussektsooni juhataja J. Kurkus

Sektsooni nõukogu esimees Prof. P. Köpp

Riigimajanduse osa toimetaja A. Keller

Nr. 2

Tallinn, 10. jaanuaril 1939

V aastakäik

SISU:

	Lk.
PÕLLUMAJANDUS	
Lõplikke andmeid 1938. a. saagest	22
TÖÖSTUS JA KAUBANDUS	
Tööstusettevõtted ja töölohu 1. XII 38	27
Lühiaudiseid	31
PÕLLUMAJANDUSSAADUSTE TURUD	
Võiturg	32
Kaseiniturg	33
Peekoniturg	33
Tapaloomade ja lihaturg	33
Toornahkade turg	34
Piimaturg	34
Teraviljaturg	34
Linaturg	35
Kartuliturg	35
Kalaturg	35
Põllumajanduslik väljavedu	36

VALISMINISTERIUMI VALISKAUBANDUSE OSAKONNA TEATED

Tšehho-Slovakkia majanduslikke aluseid riigi utes piirides	37
Üldise põllumajanduspanga asutamine Lätis	39
Läti majanduspoliitika aluseid	40
Türgi puuvillatööstuse küsimusi	40

CONTENTS:

	Page
AGRICULTURE	
Area Under Crops, Production, and Yield in 1938	22
INDUSTRY AND TRADE	
Industrial Enterprises and Employment on Dec. 1., 1938	27
Sundry Information	31
AGRICULTURAL MARKETS	
Butter Market	32
Caseine Market	33
Bacon Market	33
Cattle and Meat Market	33
Rawhide Market	34
Milk Market	34
Grain Market	34
Flax Market	35
Potato Market	35
Fish Market	35
Exports of Agricultural Products	36

FOREIGN TRADE DEPARTMENT INFORMATION

Czecho-Slovakian Economic Bases in State New Boards	37
Founding of General Agricultural Bank in Latvia	39
Fundamentals of Latvian Economic Policy	40
Problems of Turkish Cotton Industry	40

PÖLLUMAJANDUS

LÖPLIKKE ANDMEID 1938. A. SAAGEST.

AREA UNDER CROPS, PRODUCTION, AND YIELD IN 1938.

Nagu juba eelkõrkkuvõtteil selgus, osutus 1938. a. taliviljade saak väiksemaks e. a. omast. E. a. oli eriti hea taliviljade saagi-aasta. Võrreldes taliviljade saaki viimase 10 a. keskmisega osutus ta siiski viimasest paremaks.

Rukist saadi 1938. a. 188 000 tn e. a. 211 500 tn vastu, s. o. 11% vähem. Rukki vähemsaak võrreldes e. a-ga oli peamiselt tingitud madalamaist keskmisist saagest, kuid omajagu avaldas ka mõju väiksem kasvupind kui aasta varem. 1937. a. oli rukki all 148 902 ha ja 1938. a. 147 780 ha, s. o. 0,8% vähem. Keskmine saak ha-lt oli 1938. a. 12,7 kv e. a. 14,2 kv vastu, s. o. 10,4% väiksem. Viimase 10 a. keskmiselt saadi rukist ha-lt 12,6 kv, seega oli 1938. a. ha-saak sellest 0,9% suurem. Ka rukki kogusaak osutus suuremaks viimase 10 a. keskmisest. Viimase 10 a. keskmiselt saadi rukist 183 000 tn, seega 1938. a. saak on sellest 2,7% suurem.

Kõrgemaid rukkisaake ha-lt saadi Kesk-Eestis Viljandi, Kolga-Jaani, Põltsamaa, Tartu ja Raadi konvendis — üle 15 kv ha-lt. Neid konvente piiravaid konventides oli saak pisut madalam — 13—15 kv ha-lt. 13—15 kv ha-saagiga konvente leidus ka Petseri-, Viru-, Harju- ja Läänemaal. Üldiselt asetseb madalamate saakide valdkond Vaiga-, Võru- ja osalt Petserimaal ning P.-Eestis madala-põhjaga maadel.

Talinisu saadi m. a. 38 700 tn e. a. 37 000 tn vastu, seega 2,8% rohkem. Talinisu enamsaaki põhjustas suurendatud kasvupind e. a. võrreldes. 1937. a. oli taliniskasvupind

24 381 ha ja 1938. a. — 27 392 ha, s. o. 12,3% suurem. Taliniskasvupind on arenenud kogu iseseisvusaja jooksul tõususuunas, kuigi vahepeal ilmes mõnel aastal kasvupinna vähenemine. Võrdluseks olgu tähendatud, et 1920—24. a. keskmiselt oli taliniskasvupind 8 025 ha ja 1930—34. a. keskmiselt 17 249 ha. Riigikeskmiselt oli talinisu ha-saak m. a. 14,1 kv e. a. 15,4 kv vastu, s. o. 8,5% madalam, kuid võrreldes viimase 10 a. keskmise saagiga, mis oli 13,4 kv, osutus m. a. ha-saak 5,7% kõrgemaks. Talinisu kogusaak, mis m. a. osutus suuremaks e. a. omast, oli palju märgatavamalt suurem viimase 10 a. keskmisest. Viimase 10 a. keskmiselt saadi talinisu 23 700 tn, seega oli 1938. a. talinisu saak sellest ligi 63% suurem.

Taliniskasvatust on protsendiliselt muude viljadega levinud enam P.-Eestis kui L.-Eestis, kuid ha-saagid näitavad isesugust pilti. Kõrgemad ha-saagid ilmnesid Kesk-Eestis ja osalt P.-Eesti idapoolses osas. Madalamaks kujunesid talinisu ha-saagid Kagu-Eestis Võlga-, Võru- ja Petserimaal, kuid samuti ka üksikuis P.-Eesti konvendes.

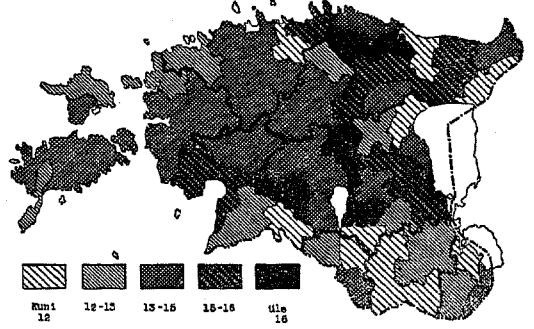
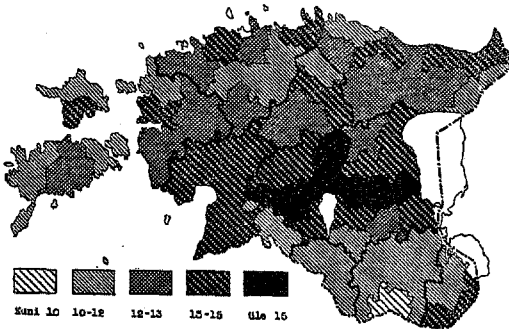
Suvinisu kogusaak osutus m. a. suuremaks kui kunagi varem, olgugi et kasvupind võrreldes e. a-ga näitas langust. 1937. a. oli suviniskasvupind 43 632 ha ja 1938. a. — 42 290 ha, s. o. 3,1% väiksem. Suviviljade kasvutingimused olid m. a. soodsad, mis mõjustas ka suuremaid ha-saake kui aasta varem. Suvinisu saak ei osutunud mitte ainult suuremaks e. a. omast, vaid ka viimase 10 a. keskmisest saagist. M. a. saadi suvinisu 11,1

Rukki ja nisu kasvupind ning saak. — Rye and Wheat. — Area, Production and Yield.

	Tali- ja suvirukis — Rye			Talinisu — Winter Wheat			Suvinisu — Summer Wheat		
	Kasvupind ha Total Area ha	Kogusaak kv Total Production quint.	Keskmi-selt ha-lt kg Average Yield per ha	Kasvupind ha Total Area ha	Kogusaak kv Total Production quint.	Keskmi-selt ha-lt kg Average Yield per ha	Kasvupind ha Total Area ha	Kogusaak kv Total Production quint.	Keskmi-selt ha-lt kg Average Yield per ha
1938	147 780	1 880 383	1 272	27 392	386 890	1 412	42 290	467 526	1 100
1937	148 902	2 115 066	1 420	24 381	376 119	1 548	43 632	362 200	876
1936	136 644	1 535 140	1 123	17 900	227 089	1 269	47 612	435 171	914
1935	144 637	1 728 371	1 196	21 037	253 129	1 203	41 539	363 837	876
1930—34	147 548	2 012 620	1 364	17 249	250 011	1 449	34 029	349 564	1 027
1925—29	148 411	1 508 096	1 052	11 673	135 016	1 157	14 969	139 604	933
1920—24	158 684	1 593 049	1 005	8 025	82 076	1 028	9 588	77 088	804

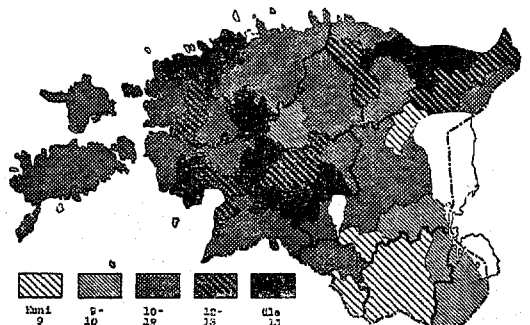
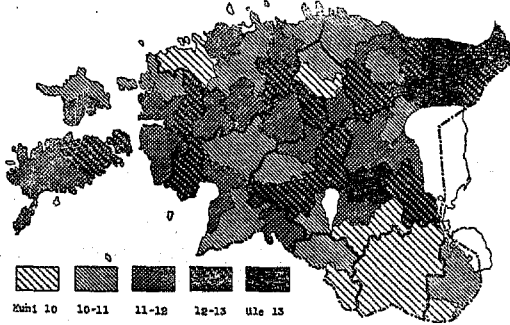
Rukkisaak ha-lt kv.
Rye. — Yield per ha in quint.

Talinisusaak ha-lt kv.
Winter Wheat. — Yield per ha in quint.

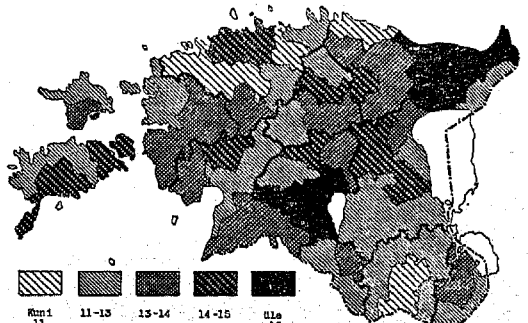
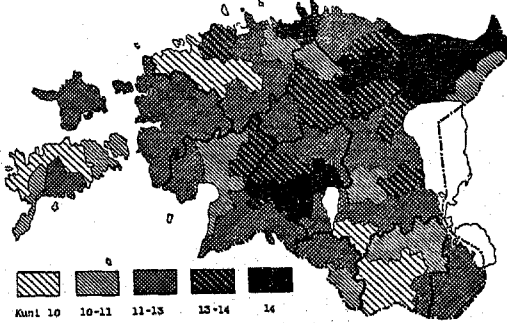
Suvinisusaak ha-lt kv.
Summer Wheat. — Yield per ha in quint.

Odrasaak ha-lt kv.
Barley. — Yield per ha in quint.

Kaerasaak ha-lt kv.
Oats. — Yield per ha in quint.

Segaviljasaak ha-lt kv.
Mixed Crop. — Yield per ha in quint.

Süüdavilja kasvupind ja saak. — Feed Grain — Area, Production and Yield.

	Oder — Barley			Kaer — Oats			Segavili — Mixed Grain		
	Kasvupind ha	Kogusaak kv.	Keskmine ha-lt kg	Kasvupind ha	Kogusaak kv.	Keskmine ha-lt kg	Kasvupind ha	Kogusaak kv.	Keskmine ha-lt kg
1938	87 728	967 426	1 103	148 906	1 785 053	1 185	84 624	1 115 998	1 319
1937	89 180	809 191	903	144 810	1 391 233	961	80 514	908 242	1 122
1936	101 254	868 439	858	138 019	1 138 234	825	82 535	791 965	960
1935	104 514	918 015	878	138 528	1 344 390	970	80 979	868 482	1 072
1930—34	107 940	1 107 173	1 026	148 669	1 455 575	1 013	73 490	842 125	1 146
1925—29	115 138	1 112 991	967	144 453	1 210 949	838	66 218	648 180	979
1920—24	122 691	1 137 643	927	154 664	1 360 102	879	53 163	525 334	983

kv ha-lt e. a. 8,1 kv ja viimase 10 a. keskmise 9,7 kv vastu, seega osutus m. a. suviniisusaak 26,3% kõrgemaks e. a. omast ja 13,7% kõrgemaks viimase 10 a. keskmisest. Suviniisu kogusaak tõusis 46 800 tn-le, s. o. 22,3% suuremaks e. a.-st ja 42,2% suuremaks viimase 10 a. keskmisest.

Kõrgemaid saake saadi P.-Eesti ida osas — Narva, Jõhvi, Iisaku ja neid ümbritsevais konvendes. Teine kõrgema saagi rajoon asetses Kesk-Eestis, lõikudes läbi Viljandi- ja Tartumaa keskosast. Madalaimaks kujunes suviniisusaak Kagu-Eestis — Tartumaa lõuna osas, Valga- ja Võrumaal, moodustades seal laialdase valdkonna, kus keskmised ha-saagid jäid alla 10 kv.

Tall- ja suviniisu kokku saadi 1938. a. 85 500 tn e. a. 75 800 tn vastu, s. o. 9 700 tn rohkem kui aasta varem.

Kaunvilja- ja tatra saak osutus samuti paremaks kui loetletud toiteviltulgi. Tatra-, herne-, oa- ja läätsesaak 1938. a. oli 9000 tn e. a. 8 100 tn vastu, s. o. 900 tn suurem. Tatra-, herne-, oa- ja läätsesaagi suurenemist põhjustasid nende suurem kasvupind ja suurem ha-saak kui aasta varem. Nende viljade keskmine ha-saak oli 1938. a. 9,8 kv, aasta varem 9,6 kv ja kasvupind oli 1938. a. 9 283 ha e. a. 8 454 ha vastu.

Kõiki toitteravilju kokku — rukist, nisu, tatart, hernest, uba ja lääts — saadi 282 500 tn e. a. 295 400 tn vastu, s. o. 12 900 tn ehk 4,4% vähem kui aasta varem. Vaatamata toitteraviljade kogusaagi väiksemale saagile kui aasta varem, ei võid 1938. a. toitteraviljakogust pidada väiksemaks, kuna e. a. oli ülejääk, mida kasustati isegi loomastõõdaks. Toitteraviljasaagilt võib m. a. pidada rahuldavaks.

Otri saadi m. a. 96 700 tn e. a. 80 900 tn vastu, s. o. 15 800 tn ehk 19,6% rohkem. Odrasaagi suurenemine oli täiel määral tingitud suuremaist ha-saagist, kuna odrakasvupind osutus isegi väiksemaks kui aasta varem. M. a. oli odrakasvupind 87 728 ha e. a. 80 180 ha vastu, s. o. 1,6% väiksem. Odrakasvupinna vähenemist on võidud panna tähele juba rea aastate jooksul. Odra keskmine ha-saak näitas aga tõusu — e. a. 9,1 kv-lt 11,0 kv-le, s. o. 21,5%. Odra keskmine saak ha-lt ei olnud ainult suurem e. a. omast, vaid

oli ka suurem viimase 10 a. keskmisest ha-saagist, mil saadi otri 9,7 kv ha-lt, seega osutus 1938. a. keskmine ha-saak sellest 13,7% suuremaks.

Maade järgi olid odrasaagid ha-lt erinevad. Kõrgeimale tõusid maa keskmiselt odra ha-saagid Viru- ja Viljandimaal — 12,5 kv ja olid madalaimad Võrumaal — 8,3 kv.

Kaerasaak näitas eriti suurt tõusu, kuna seda mõjustasid suurem kasvupind ja suuremad keskmised ha-saagid. Kaerakasvupind suurenes m. a. e. a. 144 810 ha-lt 148 906 ha-le, s. o. 4 096 ha ehk 2,8%. Riigikeskmiselt saadi kaeru ha-lt m. a. 11,9 kv e. a. 9,6 kv vastu, seega tõusis kaera keskmise saagi suurenemine 23,3%-le, sama suur oli ka kaera keskmise saagi suurenemine võrreldes viimase 10 a. keskmisega, kuna e. a. saak võrdus peagu täpsalt viimase 10 a. keskmise saagiga. Kõrgemaid saake andis kaer P.-Eesti ida osas ja Viljandimaa keskosas. Virumaa ida osas asetseb laialdane kaera kõrgsaagivaldkond, kus keskmised ha-saagid ületasid 14,0 kv. Madalamate saakide valdkond asetses Saare- ja Läänemaal ning Kagu-Eestis, kuid kitsapiirilisemalt võrreldes kõrgsaagivaldkondadega.

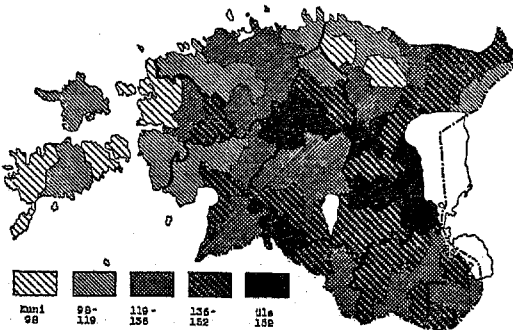
Sõltuvalt keskmiste ha-saakide kui ka kasvupinna suurenemisest tõusis kaera kogusaak e. a. 139 100 tn-lt 176 500 tn-le, s. o. 37 400 tn ehk 26,9%. Võrreldes viimase 10 a. keskmise kogusaagiga, mis oli 136 300 tn, oli m. a. kaera kogusaak 29,5% suurem. Kaera kogusaagi tunduva suurenemise tõttu on tänava talvel ka loomade söötmisoluud tunduvalt paremad kui aasta varem.

Segavilja saak osutus m. a. suuremaks kui kunagi varem. Segaviljasaagi suurenemist põhjustas kasvupinna kui ka ha-saakide suurenemine. Segaviljakasvupind suurenes e. a. 80 514 ha-lt 84 624 ha-le, s. o. 4 110 ha ehk 5,1%. Ha-saak tõusis riigikeskmiselt 13,2 kv-le, mis on suurim saak pärast 1934. a. mis on meil suurimaks riigikeskmiseks saagiks. 1937. a. oli segaviljasaak ha-lt riigikeskmiselt 11,2 kv ja viimase 10 a. keskmiselt — 10,7 kv, seega osutus m. a. segavilja keskmine saak e. a. omast 17,6% ja viimase 10 a. keskmisest — 21,5% suuremaks. Segavilja ha-saagid olid suuremad Kesk-Eestis ja P.-Eesti ida osas. Üks kõrgsaagivald-

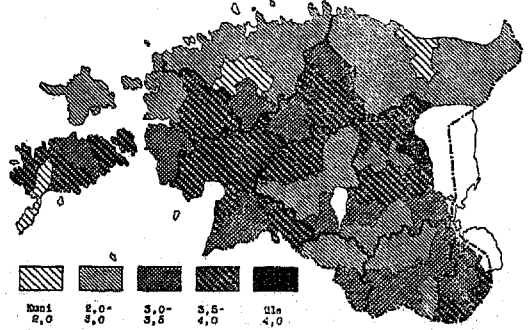
Kartul ja juurvilja kasvupind ning saak. — Potatoes and Root Crop. — Area, Production and Yield.

	Kartul — Potatoes			Sõedajuurikad — Roots for Fodder		
	Kasvupind ha	Kogusaak kvintaalides	Keskmiselt ha-lt kg	Kasvupind ha	Kogusaak kvintaalides	Keskmiselt ha-lt kg
1938	78 007	9 976 205	12 789	10 572	2 400 319	22 704
1937	75 530	9 855 942	13 049	9 695	2 463 308	25 405
1936	74 022	10 308 049	13 923	8 754	1 891 515	21 607
1935	73 587	8 926 954	12 131	8 419	1 684 859	18 325
1930—34	68 607	8 683 194	12 658	7 924	1 702 123	21 481
1925—29	67 219	7 142 907	10 626	6 514	1 280 627	19 552
1920—24	69 249	7 124 456	10 286	3 319	530 062	15 971

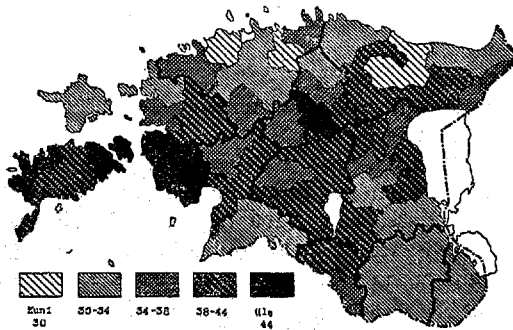
Kartulisaak ha-lt kv.
Potatoes. — Yield per ha in quint.

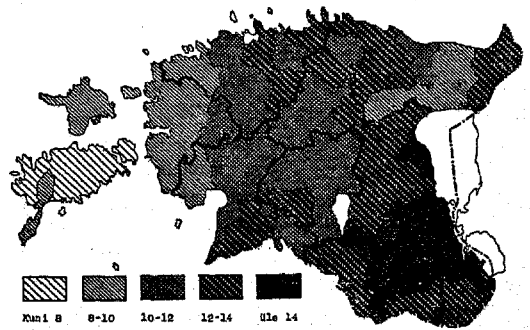
Linakiusaak ha-lt kv.
Flax Fibre. — Yield per ha in quint.

Põldheinasaak ha-lt kv.
Field Hay. — Yield per ha in quint.

Niitheinasaak ha-lt kv.
Meadow Hay. — Yield per ha in quint.

Linakasvupind ja -saak.
Flax. — Area, Production and Yield.

	Seeme — Linseed			Kiud — Fibre	
	Kasvupind ha	Kogusaak kvintaal.	Keskmiselt ha-lt kg	Kogusaak kvintaal.	Keskmiselt ha-lt kg
1938	23 300	83 947	360	76 193	326
1937	31 234	100 516	322	102 709	329
1936	23 360	111 854	395	87 140	307
1935	29 843	93 827	320	104 653	357
1930—34	20 691	73 063	353	65 533	317
1925—29	36 110	100 627	279	100 172	277
1920—24	25 674	88 082	343	89 657	349

Heinaniitpind ja -saak.
Hay. — Area, Production and Yield.

	Põldhein — Field Hay			Niithein — Meadow Hay		
	Niitpind ha	Kogusaak kvintaal.	Keskmiselt ha-lt kg	Niitpind ha	Kogusaak kvintaal.	Keskmiselt ha-lt kg
1938	186 436	6 759 763	3 625	876 230	9 533 179	1 089
1937	177 337	5 248 452	2 960	851 684	8 313 350	997
1936	190 087	5 278 530	2 777	904 331	8 890 797	983
1935	177 909	4 941 135	2 777	905 905	8 523 890	941
1930—34	172 209	4 803 067	2 789	910 091	8 186 248	899
1925—29	143 332	4 295 901	2 997	877 790	8 543 537	973

kond, kus ha-saagid ületasid 16 kv, võttis oma alla Lüganuse, Jõhvi, Narva ja Iisaku konvendi. Teine kõrgsaagivaldkond võttis oma alla Kõpu, Paistu, Viljandi, Kolga ja Tarvastu konvendi. Madalamate saagi valdkondi oli piki P.-Eesti rannikut ja Kagu-Eestis, kuid need olid kitsamapiirilised. Sõltuvalt kasvupinna kui ka keskmiste saakide suurenemisest suurenes segavilja kogusaak e. a. 90 300 tn-lt 111 600 tn-le, s. o. 21 300 tn ehk 23,6%. Võrreldes viimase 10 a. keskmise kogusaagiga, mis oli 80 700 tn, oli m. a. segavilja kogusaak 38,3% suurem.

Söötteravilja kokku saadi m. a. 384 800 tn e. a. 310 300 tn vastu, s. o. 74 500 tn ehk 24,0% rohkem. Sõltuvalt suuremast teraviljasaagist kujunevad ka loomade söötmisolud paremaiks kui möödunud talvel.

Teravilja kogusaak vaatamata taliviljade vähemsaagile osutus tänava suviljade suurema saagi tõttu tunduvalt suuremaks kui e. a. Teravilju kokku saadi 667 300 tn e. a. 605 700 tn vastu, s. o. 61 600 tn ehk 10,2% rohkem kui e. a.

Kartulisaak kujunes m. a. pisut suuremaks kui aasta varem, mida põhjustas suurem kartulikasvupind kui aasta varem, kuna keskmine saak ha-lt jäi väiksemaks e. a. omast. Kartulikasvupind suurenes 1938. a. e. a. 75 530 ha-lt 78 007 ha-le, s. o. 2 477 ha ehk 3,3%. Ha-lt saadi 1938. a. kartuleid 128 kv e. a. 130 kv vastu, s. o. 2,0% vähem. Võrreldes viimase 10 a. keskmise saagiga, mis oli 122 kv, oli 1938. a. keskmine ha-saak 4,5% suurem. Kõrgemaid saake andis kartul Kesk- ja Ida-Eestis. Madalamate saagi valdkondi esines saaril ja üksikute saartena P.-Eestis.

Kartulite kogusaak 1938. a. tõusis 997 600 tn-le e. a. 985 600 tn vastu, olles seega 12 000 tn ehk 1,2% suurem e. a.-st. Võrreldes viimase 10 a. keskmise kogusaagiga, mis oli 850 500 tn, oli 1938. a. kartuli kogusaak 47 500 tn ehk 17,3% suurem.

Loomasöödajuurikate saak 1938. a. kujunes madalamate ha-saakide tõttu pisut madalamaks kui aasta varem, olgugi et kasvupinda m. a. suurendati. Loomasöödajuurikate kasvupinda suurendati e. a. 9 696 ha-lt 10 572 ha-le, s. o. 876 ha ehk 9,0%. Riigikeskmiselt saadi loomasöödajuurikaid

1938. a. 227 kv ha-lt e. a. 254 kv vastu, seega 10,6% vähem. Võrreldes aga viimase 10 a. keskmise loomasöödajuurikate ha-saagiga, mis oli 211 kv, oli 1938. a. saak 7,5% suurem. Suurimaid saake andis m. a. loomasöödajuurikad Kesk-Eestis, kus neid kasvatatakse ka kõige rohkem. Viljandimaa põhja osas, Järvamaal ja Tartu ümbruses, kõrgema saagi valdkonnas, ületasid ha-saagid 270 kv. Madalamate saakide valdkonnad, kus keskmine saak jäi alla 147 kv, asetsesid üksikute väiksemate piirkondadena piki P.-Eesti rannikut ja Saaremaal, samuti olid võrdlemisi madalad söödajuurikasaagid ka Kagu-Eestis.

Loomasöödajuurikate kogusaak m. a. oli 240 000 tn e. a. 246 300 tn vastu, s. o. 6 300 tn. ehk 2,6% väiksem. Loomasöödajuurikate 1938. a. kogusaak võrreldes viimase 10 a. keskmisega osutus tunduvalt suuremaks. Viimase 10 a. keskmiselt saadi loomasöödajuurikaid 172 400 tn, seega oli 1938. a. saak sellest 67 600 tn ehk 39,2% suurem. Loomasöödajuurikate kogusaak võrreldes loomade arvuga on aga liiga väike, mis takistab loomasöötmise otstarbekat korraldust talvel.

Linasaak 1938. a. kujunes väiksemaks kui aasta varem. Linakasvupinda vähendati e. a. 31 234 ha-lt 23 390 ha-le, s. o. 7 844 ha ehk 25,1%, mis mõjustaski saagi vähenemist. Linaseemnesaak ha-lt oli m. a. küllalt hea, kuid väiksema kasvupinna tõttu jäi kogusaak väiksemaks e. a.-st. Riigikeskmiselt saadi linaseemet 380 kg ha-lt e. a. 322 kg vastu, kuid kogusaak langes e. a. 10 000 tn 8900 tn-le, s. o. 1100 tn ehk 11,5%. Võrreldes viimase 10 a. keskmise linaseemne kogusaagiga, mis oli 8 400 tn, oli 1938. a. saak 500 tn ehk 6,3% suurem.

Linakiusaak ha-lt riigikeskmiselt jäi e. a. tasemele. 1937. a. saadi riigikeskmiselt linakiudu 329 kg ja 1938. a. 326 kg, kuid kasvupinna vähenemise tõttu langes linakiu kogusaak e. a. 10 300 tn-lt 7 600 tn-le, s. o. 2700 tn ehk 25,8%. Võrreldes viimase 10 a. keskmisega osutus ka 1938. a. linakiusaak viimastest 4,5% väiksemaks.

Heinasaak osutus 1938. a. tunduvalt paremaks kui aasta varem, seda võib nentida põld- kui ka niitaina kohta.

Põldheinaniitepind näitas m. a. ka märjaltavalt tõusu — e. a. 177 337 ha-lt 186 486

ha-le, s. o. 9 149 ha ehk 5,2%. Suuremat tõusu kui kasvupinnas võis panna tähele keskmise ha-saagi suurenemises; 1937. a. saadi põldheina 29,6 kv ha-lt ja 1938. a. — 36,3 kv, s. o. 22,5% rohkem. Põldheina ha-saak osutus mitte ainult e. a. omast kõrgemaks, vaid enam veel (26,5%) viimase 10 a. keskmisest, mis oli 28,7 kv ha-lt. Kõrgemate ha-saakide kui ka suurema kasvupinna tõttu tõusis 1938. a. põldheina kogusaak 676 000 tn-le e. a. 524 900 tn vastu, s. o. 151 100 tn ehk 28,8%. Võrreldes m. a. saaki viimase 10 a. keskmise põldheina kogusaagiga oli viimane eelmisest 37,7% suurem. Kõrgemaid saake põldheinalt saadi Saaremaal, Lääne- ja Kesk-Eestis. Madalamate ha-saakide valdkonnad asetsesid P.-Eesti rannikul. Kagu-Eestis asetses suurem valdkond — 30—34 kv ha-saakidega, mis võttis oma alla võrdlemisi suure pindala.

Niitheina-niitepind osutus küll 1938. a. väiksemaks kui aasta varem, kuid kõrgemate ha-saakide tõttu kujunes kogusaak suuremaks kui aasta varem. Niitheina-niitepind 1937. a. oli 884 684 ha ja 1938. a. — 876 230 ha, s. o. 1,0% väiksem. Riigikeskmine ha-saak tõusis aga e. a. 10,0 kv-lt 10,9 kv-le, s. o. 9,2%. Enam kui e. a. võrreldes suure-

nes niitheina keskmine ha-saak võrreldes viimase 10 a. keskmisega. Viimase 10 a. keskmiselt saadi niitheina 9,3 kv, seega oli 1938. a. saak sellest 17,6% kõrgem. Niitheina kogusaak tõusis e. a. 881 800 tn-lt 953 800 tn-le, s. o. 72 000 tn ehk 8,2%. Võrreldes viimase 10 a. keskmise kogusaagiga oli 1938. a. saak eelmisest 14,9% suurem. Niitheinasaadid osutusid m. a-st kõrgemaiks Kagu- ja Ida-Eestis. Kagu-Eestis asetses suurem valdkond, kus niitheina ha-saadid ületasid 14 kv. Madalamate saakide valdkonda kuulus Saaremaa, kus saadid olid alla 8 kv ha-lt, samuti olid võrdlemisi madalad niitheina ha-saadid Lääne-Eestis.

Kokkuvõtte. 1938. a. võib põllumajanduse seisukohalt pidada heaks, olgugi et taliviljade saak kujunes pisut madalamaks kui aasta varem, kuid suvilja- ja heinasaak osutus paremaks kui e. a., samuti ka viimase 10 a. keskmiselt. Eriti märkimisväärne on 1938. a. saagi juures, et loomasõotade osa selles on tunduvalt suurem kui varemil aastail, mispärast võib loota häid tulemusi karjapidamise alal tänava talvel. Ühtlasi on ka põllumajandussaaduste hinnad võrdlemisi rahuldavad.

TÖÖSTUS JA KAUBANDUS

TÖÖSTUSETTEVÕTTED JA TÖÖLOLU 1. XII 38.

INDUSTRIAL ENTERPRISES AND EMPLOYMENT ON DEC. 1., 1938.

Juba alates aug. oli märgata sügissoonsuse mõju töömahu kujunemisel tööstuses. Tööstustegevuse 1938. a. nov. kokkuvõttes, arvatud kaasa ehituse alal tegutsevad ettevõtted, osutavad aga tööstusettevõtete ja töömahu üldist stabiilsust, kuigi mõned tööstusharud nov. suurendasid või vähendasid töötajate arvu.

Ulatuslikemaiks tööstustegevuse laiendamisaladeks on klaasi-, metalli-, tekstiil- ja piiritustööstus, kuna kitsenemisaladeks jääb edasi mäe-, puu ja ehitustööstus, kus hilis-sügis- ja talvekuil on tegevus tavaliselt vaikne.

Töömaht kujunes suur- ja kesktööstuses

võrreldes eelmise kuu ja eelmiste aastate sama ajaga järgnevalt:

Töötajate arv tööstuses 1.XII 29—38.

Võrreldes	Suurtööstus	Kesktööstus	Kokku
1. XII 38	48 428	9 948	58 371
1. XI 38	48 773	9 584	58 357
1. XII 37	49 364	8 983	58 347
1. XII 38	27 593	5 012	32 605
1. XII 29	31 162	4 703	35 865

Suurenemine või vähenemine 1. XII 38 (±):

Võrreldes	Suurtööstus	Kesktööstus	Kokku
1. XII 38	— 345	+ 359	+ 14
1. XII 37	— 934	+ 960	+ 26
1. XII 38	+20 837	+4 931	+25 768
1. XII 29	+17 268	+5 240	+22 508

Murdude ja kaevanduste rühmas tegeles 1. XII m. a. suur- ja kesktööstuses 5066 töötajat, mis on väiksem eelmisest kuust 191 töötajat ehk 3,6% ja 1937. a. sama aja seisust — 55 töötajat ehk 1%. Tööjõu vähenemine toimus kõigis selle tööstusharu erialades: turbatööstuses — 67 töötajat ehk 8%, õlikivikaevandusis — 82 töötajat ehk 2% ning kivi- ja paemurdudes — 16,2% võrreldes eelmise kuuga. Võrreldes 1937. a. sama ajaga on turbatööstuses töötajate arv suurem 118 töötajat ehk 18%, kuid on väiksem õlikivikaevandusis 125 töötajat ehk 3% ning kivi- ja paemurdudes — 48 töötajat ehk 18%.

Mineraalide töötlemise alal ületas 1. XII m. a. suur- ja kesktööstuse töötajate arv eelmise kuu 124 töötaja ehk 4,7% võrra ja 1937. a. sama aja 346 töötajat ehk 14,4%. Savi- ja keraamikatööstuses suurenes tööjõu arv 65 töötajat ehk 7,6% ja klaasitööstuses — 65 töötajat ehk 7,6% võrreldes eelmise kuuga. Võrreldes 1937. a. sama kuu seisuga on neil aladel suurenenud vastavalt 126 töötajat ehk 15,3% ja 128 töötajat ehk 16%. Tsemendi-, lubja- ja kipsitööstuses vähenes töömaht 0,1% võrreldes eelmise kuuga, kuid ületas 1937. a. sama aja 11%.

Metallitööstuses töötas 1. XII m. a. suur- ja kesktööstuses 7914 töötajat, mis on suurem eelmise kuu töötajate arvust 99 töötajat ehk 1,3% ja 1937. a. sama aja seisust 119 töötajat ehk 1,5%. Metallitööstuse erialadest osutab töömahu tõusu laevaehitus — 0,4%, raudtee- ja trammitöökojad — 0,1%, elektriaparaatide valmistamise ala 6,4%, mehaanika- ning lukusepatöökojad — 3,5% ja mitmesuguste metallesemete valmistamise ala — 3,3%, kuna masinaehituse alal näitab tagasiminekut 1,6% võrreldes eelmise kuuga. 1937. a. sama kuu seisuga võrreldes on tööjõu arv suurenenud raudtee- ja trammitöökodades 7%, elektriaparaatide valmistamise alal — 22% ning mehaanika- ja lukusepatöökodades — 12,6%. Tagasiminekut võib märkida nov. masinaehituses — 9,5%, laevaehituses — 3,9% ja mitmesuguste metallesemete valmistamise alal — 3,4%.

Keemiatööstuses oli 1. XII m. a. 3293 töötajat ja ületas eelmise kuu 32 töötajat ehk 1% ning 1937. a. sama aja 94 töö-

tajaga ehk 3,3%-ga. Tööjõu arvu suurenenine toimus tuletikutööstuses 6,3%, seebi- ja küünlätööstuses — 5,4% ning mitmesuguste keemiaainete tööstuses — 1,8% võrreldes eelmise kuuga. Samal ajal vähenes töömaht kummitööstuses 0,4% ja õlikiviõlitööstuses — 0,1%. Võrreldes 1937. a. sama ajaga suurenes töötajate arv tuletikutööstuses 4,1%, kummitööstuses — 1,1%, seebi- ja küünlä- 34,8%, õlikiviõli- 4,1% ning vähenes mitmesuguste keemiaainete tööstuses 3,3%.

Nahatööstuses suurenes töötajate arv nov. võrreldes eelmise kuuga ja 1937. a. sama ajaga vastavalt 2,2% ja 0,5%. Toornahatööstuses suurenes töömaht 2,5% ja nahkesemete valmistamise alal — 0,7% võrreldes eelmise kuuga. 1937. a. sama ajaga võrreldes on toornahatööstuses suurenenine 2,5% ja vähenemine nahkesemete valmistamise alal — 13,4%.

Tekstiiltööstuses oli 1. XII m. a. töötajaid suur- ja kesktööstuses 12338, mis arv on suurem eelmisest kuust 407 töötajat ehk 3,4%, kuid väiksem 1937. a. samast ajast 375 töötajat ehk 2,9%. Selle tööstusharu erialadest suurendasid nov. töömahtu puuvillatööstus — 264 töötajat ehk 6,6%, linatööstus — 100 töötajat ehk 4,6% ning kunstsiidriide- ja pudukaupadetööstus — 0,6%. Villatööstus vähendas tööjõudu 0,2% ning apretuur- ja värvimistööstus — 0%; köie-, nõõri- ja niiditööstuses jäi tööjõu arv endiseks võrreldes eelmise kuuga. Võrreldes 1937. a. sama kuuga on vähenemine puuvillatööstuses 75 töötajat ehk 1,7%, villatööstuses — 48 töötajat ehk 1,9%, linatööstuses — 137 töötajat ehk 5,7%, apretuur- ja värvimistööstuses — 0,3% ning kunstsiidriide- ka pudukaupadetööstuses — 134 töötajat ehk 5,5% ning töömahu suurenenine köie-, nõõri- ja niiditööstuses — 8,4%. Kuigi töötajate arv näitab tõusu, kannatas osa tekstiilvabrikuid nov. siiski välismaiste tellimuste puuduse all, töötades osalt lühendatud tööajaga.

Puutööstuses tegeles 1. XII m. a. suur- ja kesktööstuses 4438 töötajat, mis on madalam eelmise kuu seisust 196 töötajat ehk 4,2% ning 1937. a. sama aja seisust 339 töötajat ehk 7,1%. Sessooni lõpu puhul on suur osa saeveskeid tegevuse ajutiselt lõpetanud, kuna osa töötab väiksema arvu töölistega. Nii vähenes saeveskites nov.

Tööloolu ja tööliliste teenistus tööstuses — *Employment and Earnings in Industry.*

	Töötajate arv <i>Number of Workers</i>			Tunniteenusist suurtööstuses novembris 1938. <i>Hourly Earnings in Large-scale Ind. in November, 1938</i>					
	1. XII 1938		± Novembris 1938 In November 1938	Senti tunnis <i>Sents per Hour</i>		Indeksid (eelmise aasta vastav kuu=100) <i>Indexes (Corresponding Month of Previous Year = 100)</i>			
	Suurtööstus <i>Large-scale Industry</i>	Suur- ja kesktöös- tus — <i>Large-scale and Middle-sized Industry</i>				Teenistuse nimisväärtus <i>Nominal Earnings</i>		Reaalteenusist <i>Real Earnings</i>	
				M.	N.	M.	F.	M.	N.
I Murrud ja kaevandused — <i>Mines and quarries . . .</i>	4 990	5 066	— 191	49,6	28,1	118	110	111	108
II Mineraalide töötlemine — <i>Mineral working industry .</i>	2 290	2 748	+ 124	41,6	21,8	96	96	94	94
III Metallitööstus — <i>Engineering industry .</i>	6 597	7 014	+ 99	47,4	28,8	107	107	105	105
IV Keemiatööst. — <i>Chemical ind.</i>	2 950	3 293	+ 32	39,1	29,6	103	115	101	118
V Nahatööstus — <i>Leather ind.</i>	614	821	+ 18	39,5	21,1	111	99	109	97
VI Tekstiilitööstus — <i>Textile ind.</i>	11 637	12 838	+ 407	36,4	23,5	106	108	104	106
VII Puutööstus — <i>Woodworking industry .</i>	3 379	4 438	— 196	41,0	26,2	104	103	102	101
VIII Paberitööstus — <i>Paper ind.</i>	3 024	3 151	+ 24	39,1	26,9	99	103	97	101
IX Polügraafiatööstus — <i>Poly- graphic industry .</i>	1 656	2 184	+ 54	47,3	30,2	107	112	105	110
X Toit-, maitseain. ja jookide ts. — <i>Foodstuff, stimul. and beverage industry .</i>	3 833	6 766	+ 364	38,5	21,7	104	105	102	103
XI Kehakatte- ja pudukaupade ts. — <i>Clothing a. dry-goods ind.</i>	1 967	3 068	— 38	47,2	26,5	108	107	106	105
XII Ehitistööst. — <i>Building ind.</i>	4 216	4 998	— 656	44,2	22,7	107	100	105	98
XIII Elektri jaamad ning gaasi- ja vesivarustus — <i>Electric power plants, gas and water works</i>	1 103	1 177	— 28	45,6	32,3	106	98	104	96
XIV Puhastustööstus — <i>Sanitat- ion industry . . . . .</i>	123	429	—	37,5	22,8	101	107	99	105
Kokku — <i>Total . . . . .</i>	48 428	58 871	+ 14	43,1	26,8	106	106	104	104

töötajate arv 175 võrra ehk 9,9%, mööbli- ja vineeritööstuses suurenes töömait 0,2%, kuna muude puuesemete valmistamise alal vähenes tööjõu arv 4,7% võrreldes eelmise kuuga. Võrreldes 1937. a. sama ajaga on vähenemine saeveskite alal 154 töötajat ehk 8,8%, mööbli- ja vineeritööstuses — 4% ning muude puuesemete valmistamise alal — 14,5%.

Tselluloosi- ja paberitööstuses oli 1. XII m. a. suur- ja kesktööstuses 3151 töötajat, mis arv on suurem eelmise kuu seisust 24 töötajat ehk 0,8% ja 1937. a. sama aja töötajate arvust 547 töötajat ehk 21%. Kuigi välisurgudel valitseva võistluse ja madalate turuhindade tõttu on endiselt raskusi tselluloosi turustamisel, tõusis siiski töömait nov. tselluloosi- ja pumassi valmistamise alal 1,4%, kuna pabereseemete valmistamisel töötajate arv vähenes 3,1% võrreldes eelmise kuuga. Võrreldes 1937. a.

sama kuuga on töömahu suurenemine neil aladel vastavalt 24,6% ja 2,6%. Peale mainitu väärrib märkimist, et paberivabrikute olukorras püsis endiselt paranemistendents, mis kestab loodetavasti ka lähemal kuul.

Polügraafia tööstuses suurenes töötajate arv võrreldes eelmise kuuga 54 töötajat ehk 2,6% ja 1937. a. sama aja seisuga — 155 töötajat ehk 7,7%.

Toit-, maitseainete- ja jookide tööstuses tõusis töötajate arv 1. XII m. a. 6766, mis arv on suurem eelmisest kuust 364 töötajat ehk 5,7% ja 1937. a. samast ajast — 567 töötajat ehk 9,1%. Selle tööstusharu erialades esinevad töömahu suurenemisega võrreldes eelmise kuu ja 1937. a. sama ajaga: jahuveskid — 7,3% ja 21,2%, leivatööstus — 2,8% ja 13,5%, šokolaadi- ja kompvekitööstus — 1,6% ja 5,8%, tapamajad — 4,8% ja 5,2%, piiritus-

vabrikud — 132% ja 9,2%, veini- ja liköörivabrikud — 2,3% ja 19,9%, linnase- ja õlevabrikud — 1,6% ja 20,2% ning tubakatööstus — 1,7% ja 3,1%. Kartulisaagi vähenemise tõttu m. a. lõpetas üks kartulijahuvabrik tegevuse toormaterjali puudusel ja seetõttu vähenes töötajate arv kartulija- ja siirupitööstuses 10,9%, ja 24,2%. Tööjõu arv vähenes konserveerimistööstuses 3,9%, piima- 2,8%, toiduõlide- ja rasva- 1,1% ning karastavate jookide tööstuses — 6,5% võrreldes eelmise kuuga. Võrreldes 1937. a. sama ajaga suurenes töötajate arv konserveerimistööstuses 31,2%, piima- 4,9%, toiduõlide- ja rasva- 1,1% ning karastavate jookide tööstuses — 62%.

Kehakatte- ja pudukaubatööstuses töötas 1. XII m. a. suur- ja kesktööstuses 3070 töötajat, seega 36 töötajat ehk 1,2% vähem kui eelmisel kuul ning enam kui 1937. a. samal ajal 52 töötajat ehk 1,7%. Riievalmistamistööstuses vähenes töömaht 0,8% ja jalanõudetööstuses — 3,7%, kuid suurenes moe- ja pudukaupadetööstuses 1,4% võrreldes eelmise kuuga. Võrreldes 1937. a. sama ajaga vähenes töötajate arv nov. riievalmistustööstuses 2,5% ja moe- ning pudukaupadetööstuses — 0,7%, kuna jalanõudetööstuses suurenes 7,1%. Jalanõudetööstus kannatab osalt telimuste puuduse all, mistõttu üks suurem saapavabrik töötas lühendatud tööajaga.

Ehitustööstuses oli nov. koos riigitööstusettevõtete a.-s. „Ehitaja“ ja Teedeministeeriumi Ehitusosakonna töötajatega 1. XII m. a. suur- ja kesktööstuses 4998 töötajat, seega 655 töötajat ehk 11,6% vähem kui nov. algul. Võrreldes 1937. a. sama ajaga on vähenemine 1178 töötajat ehk 19%. Võrreldes eelmise kuu ja 1937. a. sama aja töömahuseisuga on töötajate arv vähenenud vastavalt hoonete-ehituse alal 235 töötajat ehk 17,4% ja 975 töötajat ehk 24,8% ning välisehituste alal — 420 töötajat ehk 17% ja 203 töötajat ehk 9%.

Elektriijaamades ning gaasi- ja vesivarustise alal vähenes tööjõu arv nov. võrreldes eelmise kuuga 2,3%, kuid oli siiski suurem 1937. a. sama aja seisust 2,6%. Elektriijaamades vähenes töö-

maht nov. 3%, kuid ületas 1937. a. sama aja 4%.

Puhastustööstuses tegeles 1. XII m. a. suur- ja kesktööstuses 429 töötajat, mis arv on võrdne eelmise kuuga, kuid suurem 1937. a. seisust 57 töötajat ehk 15,3%.

Rööbiti töötajate arvu väikese tõusuga m. a. nov. on tõusnud ka tööliste töötundide üldarv võrreldes eelmise kuuga, kuid ei ulatu 1937. a. sama kuu tasemele, mille põhjuseks on lühendatud tööajaga töötamine mõnes ettevõttes.

Tööliste töötundide üldarv suur- ja kesktööstuses (1000):

	Suurtööstus	Kesktööstus	Kokku
1938. a. nov.	8 986	1 652	10 638
1938. a. okt.	8 189	1 602	9 791
1937. a. nov.	8 643	1 536	10 179
1936. a. nov.	7 354	1 175	8 529

Suurenemine või vähenemine 1938. a. nov. (+/- %):

Võrreldes	Suurtööstus	Kesktööstus	Kokku
1938. a. okt.	+ 2,4	+ 3,1	+ 2,5
1937. a. nov.	- 3,0	+ 7,6	- 1,4
1936. a. nov.	+14,0	+40,6	+17,7

Tööliste keskmine tööpäevapikkus oli m. a. nov. suurtööstuses meestöölisil 8,16 ja naistöölisil — 7,92 tundi ning kesktööstuses meestöölisil 8,08, naistöölisil 8,00 tundi, kuna eelmise kuu keskmine tööpäevapikkus oli vastavalt suurtööstuses 8,23 ja 7,88 ning kesktööstuses 8,08 ja 7,95. Seega lühenes nov. tööpäev suurtööstuses meestel 0,9%, kuna see naistel pikenes 0,5%; kesktööstuses jäi meeste tööpäev endiseks ja naistel pikenes 0,6%.

Vaatamata tööliste töötundide üldarvu vähenemisele tõusis tööliste palga üldsumma töötasunormide tõusu tõttu võrreldes eelmise kuuga 124 tuh. kr. ja 1937. a. sama kuuga — 250 tuh. kr.

Palga üldsumma suur- ja kesktööstuses (1000 kr.):

Võrreldes	Töölisid	Administratsioon	Kokku
1938. a. nov.	3 672	844	4 516
1938. a. okt.	3 594	798	4 392
1937. a. nov.	3 524	742	4 266
1936. a. nov.	2 664	611	3 275

Suurenemine või vähenemine 1938. a. nov. (±%):

Võrreldes	Töölised	Administratsioon	Kokku
1938. a. okt.	+ 2,2	+ 5,8	+ 2,8
1937. a. nov.	+ 4,2	+13,7	+ 5,9
1936. a. nov.	+37,8	+38,1	+37,9

Tööstustööliste keskmine tunniteenistus oli m. a. nov. suurtööstuses meestöölisil 43,1 s ja naistöölisil 26,8 s ning kesktööstuses meestel — 35,7 s ja naistel 22,5 s, seega kõrgem eelmise kuu tunniteenitusest suurtööstuses meestel 0,7% ja naistel — 0,4% ning kesktööstuses naistel — 1,8%, kuna meeste tunniteenistus näitab väikest langust — 3,5%. See langus on tingitud peamiselt maalasuvate piiritusvabrikute tegevuse alustamisest, kus palgaolud on madalamad. 1937. a. sama kuuga võrreldes on tunniteenistus tõusnud suurtööstuses meestöölisil 5,9% ja naistöölisil — 6,3% ning kesktööstuses meestöölisil — 6,3% ja naistöölisil 4,7%. Kuid võrreldes 1935. a.

sama kuu tunniteenitusega on tunniteenituse tõus suurtööstuses meestel 23,9% ja naistel — 20,7% ning kesktööstuses meestel 18,6% ja naistel — 15,4%.

Reaalteenistus (teenituse ostujõud tunniteenituse alusel) tõusis võrreldes 1937. a. sama kuu tunniteenitusega suurtööstuses meestel ja naistel võrdselt 4%.

Tööõnnetusi oli m. a. nov. 965, sellest suurtööstuses 906 ja kesktööstuses — 59. Seega tuleb ühe milj. töötunni kohta suurtööstuses 108,0 ja kesktööstuses — 35,7 ning keskmiselt 96,1 tööõnnetust. Eelmisel kuul oli tööõnnetusi vastavalt 104,8, 44,3 ja 94,5 ning 1937. a. samal kuul 121,8, 45,6 ja 110,3 tööõnnetust 1 milj. töötunni kohta. Suhteliselt tõusis tööõnnetuste sagedus m. a. nov. võrreldes eelmise kuuga 4,3%, sellest suurtööstuses — 5,6%, kuid kesktööstuses vastupidi langus — 16,9%. Võrreldes 1937. a. nov. tööõnnetuste sagedus langes suurtööstuses — 14%, kesktööstuses — 15,7% ja keskmiselt — 13,1%.

LÜHIUUDISEID. — SUNDRY INFORMATION.

Majandusministeeriumi Tööstusosakond andis loa kinnitatud projekti ja kirjelduse kohaselt:

■ N. Karusele, Tallinnas Pärnu m. 17 asuvas ning ümberkorraldatud „Aglo“ nimelises elektrotehnikatööstuses töötamiseks. Ettevõttes leiab tööd tavaliselt 15, hooajal kuni 30 töölisi. Jõuandjais 5 el-mootorit 6,85 HJ. Valmistatakse elektritrikraudu, radiovaljuhääldajaid, elektrikeetjaid, elektripliite ja teisi elektrotehnika- ning raadiotööstustöösadusi.

■ H. Uusberg'ile, Taagepera vallas, Valgemaal asuvas ning ümberkorraldatud „Vanaksaks“ nimelises saeveskis töötamiseks. Ettevõttes leiab tööd kuni 10 töölisi. Jõuandjaks lokomobiil 10 HJ. Saetakse palke ehitusmaterjaliks.

■ A-s-le „A. le Coq“, Tartus Tähtvere 56-62 asuvas ning ümberkorraldatud õlle- ja karastavate jookide tehases juurdeehitatud tööliste riietumis-, söögi- ja teiste kõrvalruumide kasutamiselevõtmiseks.

■ Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisusele, Tal-

linnas Rataskaevu 1 asuvas trükitööstuses uue rotatsioontrükimasina ülesseadmiseks.

■ F-ma „J. H. Kaplan“ omanikele M. Kolvsky ja J. Kropman, Tartus Lao 45 asuvas ning ümberkorraldatava saeveski ehitamiseks, korraldamiseks ja sisseseadmiseks. Ettevõttes töötab 30 töölisi. Jõuandjais aurumasin 45 HJ. ja 3 el-mootorit 16 HJ. Saetakse palke ehitusmaterjaliks.

■ A-ü-le „Eesti Kiviõli“ Tallinnas Põhja 3 asuvas tuleohtlike vedelike laos raudbetoonist maa-aluse kütteõlimahuti ehitamiseks, õigusega hoida selles kuni 95 000 l kütteõli leekpunktiga mitte alla 70° C.

■ O-ü-le „Silikaat“, Nõmme Pärnu m. 4 asuvas ning ümberkorraldatavas silikaatkivitehases katlamaja kivikorstna ehitamiseks.

■ A. ja M. Univer'ile, Tartus Meltsiveski 40/42 asuvas ning ümberkorraldatavas lauavabrikus ja jahuveskis juurdeehituste ehitamiseks, korraldamiseks ja sisseseadmiseks.

■ A-s-le „A. M. Luther“, Tallinnas Pärnu m. 69 asuvas ning ümberkorraldatavas vineeritööstuses vineeri kuivatamishoone ehitamiseks, korraldamiseks ja sisseadmiseks.

■ A-s-le „Eesti Metsatööstus“, Tartus Saekoja 1 asuvas ning ümberkorraldatavas lauatehases saepurukuuri ehitamiseks ja sisseadmiseks.

■ S. Koktsaev'ile, Tallinnas Pärnu m. 133 bensiinmüügi-automaatjaama sisseadmiseks, õigusega hoida maa-aluses reservuaaris kuni 1410 l bensiini. Ettevõttes töötab kuni 3 töölist. Korrastatakse autosid ning varustatakse neid bensiini ja määrdeõlidega.

■ V. Mehks'ile, Tallinnas, Vene 19 asuvas ja ümberkorraldatud keemiatööstuses ning kosmeetilises laboratooriumis töötamiseks. Ettevõttes töötab 5 töölist. Jõuandjaks 4 el.-mootorit 2 HJ. Valmistatakse hambapastat, huulepulki, nahakreemi ja teisi keemia- ning kosmeetikatööstussaadusi.

■ A/s-le „Eesti Metsatööstus“ tema Saarus, Virumaal, asuva ning ümberkorraldatava lauatehase korraldamiseks ja sisseadmiseks. Ettevõttes leiab tööd kuni 120 töölist. Jõuandjaks 2 lokomobiili 65 HJ.

Saetakse palke laudadeks ja muuks ehitusmaterjaliks.

■ A/s-le „Eesti Metsatööstus“ tema Tallinnas, Küti 17 asuvas ning ümberkorraldatavas lauatehases puust kuuri ja kastinaelutamisruumi ehitamiseks, korraldamiseks ja sisseadmiseks. Ettevõtte selles osas töötab 10 töölist. Jõuandjaks el.-mootor 5 HJ. Valmistatakse kaste.

■ Betooni- ja katusepapi-tööstus „Järvele“ tema A/s. „Eesti Dvigatel'i“ maa-alal Tallinnas, Tartu m. 105, asuvas ning ümberkorraldatud betoontorude tööstuses töötamiseks. Ettevõttes töötab 8 töölist. Jõuandjaks 2 el.-mootorit, 3,25 HJ. Valmistatakse betoonist suuremamõdulisi kanalisatsioonitorusid.

■ A/s-le „O. Kilgas“, Tallinnas, Soo 26 asuvas tekstiiltööstuses ümberkorraldatud värvimisosakonnas töötamiseks, kus töötab 20 töölist. Jõuandjaks 6 el.-mootorit 60 HJ. Pleegitatakse, värvitakse, trükitakse, apreteeritakse ja hüvestatakse sukki ja kangaid.

■ T/K. Ühingule H. Adfeldt & Ko., Kuresaares, Kohtu 7, asuvas ning ümberkorraldatud jahuveskisi töötamiseks, kus töötab 11 töölist. Jõuandjaks 2 puugaasimootorit 170 HJ. Jahvatatakse teravilja.

PÖLLUMAJANDUSSAADUSTE TURUD

VOITURG. — BUTTER MARKET.

Eesti võihind näitas m. n. Inglises paranemist. Nii noteeriti meie võihinnaks Manchesteris 127—129 š cwt, s. o. 2 š cwt-lt kõrgemalt kui e. n. Taani võihind jäi aga Inglises pisima e. n. tasemele, s. o. Londonis 144—145 š cwt. Ka Saksast saadav võihind paranes m. n. Vastavalt hindade liikumisele ja väljaveetud võikoguste vaherkordade kujunemisele üksikute turgude järgi noteeriti meie eksportvõihinnaks 178 š kg franko saatejaam. Tendents kindel.

Nagu võihindade liikumisest selgub, on viimaseil nädalail üksikute maade võihindade vahed Inglises näidanud vähenemist. Taani võihind on aga püsinud kauemat aega Inglises ühtlasel tasemel, kusjuures taani ametlikuks võihinnaks noteeriti Kopen-

haagenis seitsmendat korda 260 Tkr 100 kg. Seega on seisundi paranemine toimunud ainult madalamate võihindade juures.

Väliskaubanduses saavutas Eesti m. a. rekorditulemuse. Nii eksporditi meil võid 1938. a. jooksul 14 732 tn. Võrreldes e. a. näitas või väljavedu suurenemist 1552 tn, ehk 11,8%. Väljaveetud võikogusest läks Inglisse 9235 tn, Saksa 5433 tn ja ülejäänud osa teisile turgudele.

Siseturul maksus m. n. või š. kg.

Tallinnas	lauavõi 205—215 š. kg.,	kõõgivõi 180—190 š. kg.
Tartus	” 210—215 ”	” 170—175 ”
Pärnus	” 205—210 ”	” 175—190 ”
Valgas	” 210 ”	” 175 ”
Rakveres	” 205—210 ”	” 175—180 ”
Narvas	” 205—210 ”	” 165—180 ”

KASEIINITURG. — CASEINE MARKET.

Kaseiiniturul ilmnes dets. lõpul teatud paranemine. Külmalained, millised vallutasid kogu Euroopa, mõjustasid Prantsuses toodangu tagasiminekut. Seetõttu näib algavat tagavarade vähenemine, millised on kaugel suuremad kui tavaliselt sel ajal. Toodangu kõrgus m. a. sügisel oli tingitud haruldaselt kauakestnud soojadest sügisilmadest. Charente kaseiinivabriku hinnad on püsinud dets. alates samal tasemel.

Prantsuse happekaseiini noteeritakse ikka veel argentiina kaseiiniga samale tasemele, milline olukord on üsna ebatavaline.

Argentiina happekaseiini hinnaks on 18 £ tn ja kaubaminek on endine.

Argentiina toodang on niitid ületanud

oma kõrgseisu ja tootmine näib madalate hindade tõttu olevat halvatud.

Hollandis ollakse turukujunemises ootaval seisukohal.

Eesti kaseinieksport oli 1933. a. 141 195 kg e. a. 237 255 kg vastu, s. o. 40% väiksem. Väljaveo tunduv vähenemine on tingitud välisturgudel valitsenud madalaid hindadest. Nii oli 1933. a. keskmiseks eksportihinnaks 63 s kg e. a. 80 s vastu s. o. 21% vähem. M. a. nov. ja dets. puudus üldise väljaveodu ja toodang läks kodumaa tööstusele.

Tallinnas noteeriti 9. I toonkaseiinile endised hinnad, s. o. I sordi hinnaks 13 s ja II sordi hinnaks 11 s kg franko piimatahtlus.

PEEKONITURG. — BACON MARKET.

Peekoniturul püsib seisund muutuseta. Eesti peekoni kõrgema sordi noteering Londonis jäeti endiseks, s. o. 91 š. tsn. Turul ilmnes väike nõudmise nõrgenemine, ja näib, et järgmisel noteeringul hinnad veidi lõdvenevad. M. n. anti Eestile lisakvoote 417 tsn. peekonile, milline tuli täita k. n. Lisakvoote andmisest võib eeldada, et mõni eksportmaa ei ole suutnud täita oma peekonikontingenti.

Meie peekonsigade ja eksportelussigade noteeringud jäid muutuseta. K. n. maksavad

eksporrtapamajad peekonsigade eest järgmisi hindu:

Tapakaal	1. sort	2. sort	3. sort	4. sort
60—72 kg.	88	88	77	Sise-
55,5—59 "	88	79	78	turu-
72,5—75 "	88	79	78	hinnad
75,5—80 "	79	75	72	

ja elussigade eest:

105—120 kg. raskused	61 s.	eluskaalu-kg.
121—160 " " "	86 " "	" "
üle 160 " " "	61 " "	" "

TAPALOOMADE JA LIHATURG. — CATTLE AND MEAT MARKET.

M. n. kaldusid hinnad, millised mõnedel lihaliikidel pühade-eelse erakorraliselt hea nõudmise tagajärjel kõrgenesid, taas nõrgenemisele. Püsima ja isegi mõne sendi võrra paranemisele kaldusid lambalihahinnad, mis on tingitud praegusest vähesest lammaste pakkumisest. Veiste pakkumine — nõudmine keskmine.

Nädala keskmiselt maksus veiseliha:

Suured pullid, rammusad 51—53 s ja keskmised 50—51 s. kg.

Väiksemad pullid, rammusad 50—52 s. keskmised 48—50 s. ja lahjad 46—48 s. kg. Eluskaalu alusel turustades maksusid suuremad pullid 30—32 s. ja väiksemad 26—28—31 s. kg.

Lehma- ja härjad: nuumatuil 56—60 s., rammusail 50—55 s., keskmisil 41—46

s. ja lahjadel 35—40 s. kg. Eluskaalu alusel turustati lehma 20—25—31—35 s. kg.

Mullikalihha: nuumatuil 55—58 s., rammusail 50—52 s., keskmisil 45—48 s. ja lahjadel 42—45 s. kg.

Eluskaalu alusel 22—26—31—34 s. kg.

Turustades veiseid lihakaalu alusel, kus nahk ja pudemed jäävad ostjale, tuleb noteeritud lihakilo hinnale arvata naha ja pudemete arvel juurde 9—11 s.

Vasikate pakkumine kujunes keskmiseks, samuti nõudmine. Tapetud vasikad maksusid: nuumatud 70—75 s. rammusad 58—68 s., keskmised 50—55 s., ja lahjad 45—50 s. kg. Eluskaalu alusel vastavalt headusele 36—42—49—53 s. kg.

Lammaste pakkumine on jäänud väikeseks. Nõudmine keskmine. Tendents pü-

siv. Tapetud lambad siseturule maksusid: rammusad 55—60 s. keskmised 50—55 s. ja lahjad 45—47 s. kg.

Eksportlambaliha-noteering tõusis 5 s. kg-lt, s. o. makstakse 85—90 s. kg.

TOORNAHKADE TURG. — RAWHIDE MARKET.

Toornahkade turul püsib juba kauemat aega kindel hindade seis. 2. I — 8. I 39 noteeriti toornahkadele järgmised hinnad:

Veisenahad, toorelt I sort 70 s. ja II sort 63 s. kg. Teise sordi alla kuuluvad kõik nahad, millel on 4 ja rohkem tõugauku.

Vasikanahad, toorelt kr. 3,50 tk.

PIIMATURG. — MILK MARKET.

Piimahindade noteerimiskomisjon noteeris 9. jaan. s. a. Tallinna kohta järgmised hinnad: I valiku rõõskpiim müügil piimakauplustele 13 s. l ja müügil piimatööstustele 12 s. l. II valiku rõõskpiim müügil piimakauplustele 11 s. l ja müügil piimatööstustele 10 s. l. Piima järele nõudmine oli eelmisel nädalal nõrk, kuid loodetavasti paraneb nõudmine käesoleval nädalal, kuna esmaspäeval algasid koolid.

Piimahind püsib endisel tasemel, olgugi et osa talupidajaid oma turustamisel järelejäänud piima pakuvad kauplustele sendi võrra odavamalt. Talupidajate poolt võõrastesse piimakauplustesse pakutava piima kogus on tänavu pärast pühi suurem kui talviselt veel seetõttu, et Tallinnas suleti 1.

TERAVILJATURG. — GRAIN MARKET.

Teraviljaturul võib märkida aasta algul hindade kujunemises üksikuil turgudel erinevaid suundi. P.-Ameerikas on teraviljahindad näidanud kõvenemist, kuna Euroopa vabasadamais võib märkida langevat suunda. Hindade erinevast liikumisest nähtub ka erisuguseid asjaolusid, millised on olulised hindade liikumisel. Nii on P.-Am. ühendriigese arvatavasti tõusvaiks mõjustusiks talinisu-kasvupinna tunduv vähenemine ning arvata-avad kahjustused k. a. erakorralise talve tõttu. Euroopa turgudel mõjub teraviljahindade kujunemisele Argentiina rekordne nisu kogusaak, mis tõenäoliselt tuleb suures osas Euroopa turgudele, ning seega suurendab pak-

ning eluskaaluhind franko saatejaam 33—36 s. kg.

Sigade pakkumine — nõudmine keskmise. Tendents selgusetu. Tapetud sead maksusid noored ja peekonkaalulised 72—78 s., liha- ning rasvasead 66—70 s. kg.

ning raskemad nahad kaaluga üle 3,5 kg ühe kg. hinnaks kr. 1,10.

Lambanahad, toorelt kr. 1,50—2,75 tk., sõltuvalt suuruselt ja villa pikkusest.

Hobuse nahad, toorelt kaaluga ikuni 20 kg kr. 8 tk. ning raskemad nahad kaaluga üle 20 kg — kr. 11.— tk.

jaan. mõningad nõudeile mittevastavad piimakauplused ja nendest vabanenud piim otsib endale müügi võimalusi teistes kauplustes, mis näiliselt suurendab ka piimapakumist.

Väikemüügil maksus piim piimakauplustes möödunud nädalal senti liiter:

	I valik		II valik	
	pudelites	lahtiselt	pudelites	lahtiselt
Tallinnas	18—19	—	15—16	13
Tartus	16—17	13	—	11
Narvas	15	—	—	11
Pärnus	18—20	14	—	13
Valgas	15	—	—	10—11
Võrus	—	—	—	10
Rakveres	15	—	—	11
Petseris	—	—	—	11—12
Paides	—	—	—	10

kumist. Seepärast näib nimetatud põhjus soodustavat nisuhinna ja ühtlasi ka teiste teraviljahindade vastassuunalist liikumist, võrreldes P.-Am. ühendriige teraviljahindade liikumisega.

Siseturul on teraviljahinnad püsinud võrdlemisi stabiilsed. Nii maksusid teraviljad m. n. linnades s. kg.:

	Rukis	Nisu	Oder	Kaer
Tallinnas	18—20	22—25	16—20	14—16
Tartus	15	19—22	15—16	10
Pärnus	15—16	20—22	14—16	12—14
Valgas	16	20	15	12
Rakveres	14—15	18—22	13—15	10
Narvas	17	25	17	13
Paides	15	19	15	11

LINATURG. — FLAX MARKET.

Jõulude ja uusaasta tõttu muutus linaturg veidi tagasihoidlikumaks. Vähemalt ei avaldunud linahindade tõus enam endise hooga.

See väike hoolangus linaturul avaldus kohe ka meie siseturul. Jõulude ja uusaasta vahel näis linahind Petseri turul omavat langustendentsi. Kuid seda jooont ei suudetud kuigi kaua pidada, sest m. n. oli taas elav nõudmine lina järele ja seda mitte ainult Petseris, vaid ka Võrus ja eesti hoffs-lina turgudel.

Linahindade noteerimiskomisjoni koosolekul 9. I k. a. Tallinna Börsil noteeriti linakokkuostuhinnad riiklike standardsortide alusel franko kokkuostja ladu kg-ilt s:

	Võru- ja Petserimaal	Mujal Eestis
R	185	180
HD	126	121
D	117	112
OD	108	103
LOD	99	94
H	90	85
Takk I sort		89
Takk II sort		79
Takk III sort		69
Ehitustakk		15—20

Tendents: püüiv.

Seega noteeriti hinnad samale tasemele nagu m. n.

Vahepeal valitsenud pehmed ilmad soodustasid linaharimistööd. Tuulnud külm on aga taas teatud takistuseks linaharimisel ja mõjustab selle kaudu loomulikult ka linaturustuskäiku.

KARTULITURG. — POTATO MARKET.

M. a. kartulite väljaveo kokkuvõttest selgub, et väljavedu on jäänud veidi väiksemaks võrreldes 1937. a. Dets. veeti välja 32 631 kv 46 230 kv vastu dets. 1937. a.

M. a. väljavedu tõusis 198 987 kv 238 299 kv vastu 1937. a. Seega on vähenemine ca 39 000 kv ehk 16%.

Vähennemine on tingitud peamiselt sellest, et 1937. a. läks meilt Saksa ligi 30 000 kv tööstuskartuleid, kuna 1938. a. üldse ei saadetud kartuleid Saksa. Veel vähenes kartulite väljavedu Britti, Argentiinasse, Itaaliasse ja Rootsi. Kartulite väljavedu näitas tõusu Hispaaniasse ja Soome. Uute riikidena 1938. a. tulid juurde Norra ja Šveits, kuhu 1937. a. kartuleid ei müüdnud.

Kartulite väljaveos riikide järgi seisab esikohal Hispaania, kuhu veeti 33% üldväljaveost, teisel kohal — Rootsi 23%, järgnevad Itaalia — 13,5%, Norra — 11,5%, Soome — 7%, teisisse riigesse — alla 5%.

Kv keskmine hind 1938. a. oli veidi kõrgem: 5,80 kr. 5,50 kr. vastu 1937. a.

Jaan. esimesel nädalal kartulite väljavedu seisis. Samuti seisis ka maal kartulite vedu. Ainult mõnesse üksikusse piiritusvabrikusse toodi väikesel määral kartuleid.

K. n. lõpul on loota, et läheb välja mõnituhat kv seemnekartuleid, kui ilmad lubavad laadida.

9. I 39 jäi ära kartulihindade noteerimiskomisjoni koosolek.

KALATURG. — FISH MARKET.

Algava aasta esimesel nädalal arenes kalakauba väljavedu erakordselt hoogsalt. Peipsi ja Pärnu lähel kujunenud soodsate kalastusolude tõttu andis kalastus jäält paiguti rahuldavaid saake. Eriti Peipsi toodangus esines suurel kogusel I valiku ekspordikoha (ühtlane kala kaaluga keskmiselt 1 kg), kuna Pärnu lahe toodangus leidis I kuni ka II valiku koha. Rannikul maksti I valiku kohast 70—75 s kg, II valiku kohast suurusega 35—38 sm 50 s kg, milline paigutati siseturule.

Latika- ja haugisaak Peipsil kujunes nõrgaks, ahvenasaak rahuldavaks. Pärnu lähel oli vimma- ja särjesaak rahuldav, kuna ahvenat leidis vähe.

Nädala kestel veeti välja värsket kala 35 200 kg, sellest suurem kogus koha 30 830 kg, latikat 2000 kg, ahvenat 1050 kg, haugi 1000 kg ja lutsu 320 kg.

Koha läks Rootsi 19 450 kg, Poola 10 800 kg, Soome 380 kg, Šveitsi 200 kg, sellest Peipsi toodangust 25 830 kg ja Pärnu lahest 5000 kg.

Latikat läiks Soome. Haugi ja lutsu
Rootsi.

Tähtsamate kalaliikide turuhinnad s. kg.

	Tallinnas 7. I	Tartus 7. I	Narvas 7. I
Angerjas, värsk	180—280	—	—
Koha, I valik, „	100—110	80—100	80—100
Koha, II valik, „	75—90	—	—
Siig, „	75—140	100—120	—
Haug, „	40—60	40—50	50—60
Latikas, „	35—50	15—50	20—60
Ahven, mere, „	35—50	—	—
Ahven, järve „	15—40	8—35	15—35
Linask, „	35—50	—	—
Säinas, „	—	25—30	—
Särg, „	28—25	15—20	—
Räübis, „	45—50	48—45	—
Luts, „	35—50	30—35	—
Räim, „	22—27	20—25	20
Kilu, „	40—45	—	—
Tursk, „	10—15	18—20	—

Siseturu-kalakaubandus. M. n. valitses vaikne tegevus. Värsket kala müügil rohkesti, mistõttu mõne kalasordi hinnas langustendents. Nii pakuti I valiku koha 100—110 s. kg, II valiku 75—90 s. kg. Värskemast siast nõuti 70—80 s. kg, suurematest 1 kg ja raskemad 120—140 s. kg. Latikas 35—60 s. kg. Väikesel kogusel esines müügil endisist tagavaradest angerjat 180—280 s. kg. Kõrge hinna tõttu nõudmine väike.

Räimekaubandus. Värsket räime müügil vähe. Tallinna turule tuli lähemaist randadest koormate ja veoautodega 1200—1800 kg päevas. Müügihind püsis 23—27 s.

**PÖLLUMAJANDUSLIK VÄLJAVEDU.
EXPORTS OF AGRICULTURAL PRODUCTS**

	Nädalaks		1939. a.	1938. a.	1937. a.
	1./I 8./I 1939	26./XII 31./XII 1938	1./I kuni 8./I	1./I kuni 9./I	1./I kuni 10./I
VOI (tonni)	—	321,2	—	152,6	18,2
Butter (tons)	—	—	—	—	—
Sellest:	—	—	—	—	—
Saksa . . .	—	171,6	—	65,1	0,5
Inglise . . .	—	146,6	—	87,4	—
MUNAD	—	—	—	—	—
(tuh. tk.) —	—	—	—	—	—
Eggs (1000)	54	108	54	—	—
Sellest:	—	—	—	—	—
Inglise . . .	54	—	54	—	—
Saksa . . .	—	108	—	—	—
PEEKON	—	—	—	—	—
(tonni) —	—	—	—	—	—
Bacon (tons)	—	100,2	—	12,5	19,5
LINA (tonni)	—	—	—	—	—
Flax (tons)	120,8	253,1	120,8	290,6	189,7
Sellest:	—	—	—	—	—
Inglise . . .	—	92,2	—	246,4	20,3
Belgiasse . . .	—	—	—	—	—
Soome . . .	—	—	—	—	—
Saksa . . .	—	—	—	—	86,8
Prantsusse . . .	16,0	160,7	16,0	10,1	—

kg. Narva lahe kalastus andis päevas keskmiselt 1600 kg räimi, millest rannikul maksti 12—15 s. kg. Narva turul müügihind 20 s. kg. Tartu turul oli müügil Paldiski ja Narva lahe räime 20—25 s. kg.

Kilu müügil vähe, hinnaga 40—45 s. kg. Nõudmine väike.

Turski rohkesti ning kaubitsemine arenes elavalt. Müügihind 10—15 s. kg. üksikul juhul pakuti ka 8 s. kg.

VÄLISMINISTEERIUMI VÄLISKAUBANDUSE OSAKONNA TEATED

TŠEHHO-SLOVAKKIA.

Tšehho-Slovakkia majanduslikke aluseid riigi uutest piirides.

Czechoslovakian Economic Bases in State New Borders.

Vaatamata suurte maa-alade kaotamisele ja elanikkonna vähenemisele $\frac{1}{3}$ võrra, püsivad Tšehho-Slovakkia majanduslikud alused peajoonis endisena. Vastavalt maa-ala vähenemisele on vähenenud ka tarvitajate arv. Ka uus Tšehho-Slovakkia jääb agaar-tööstuslikuks ja eksportijaks riigiks edasi, eeldusel, et riigi majanduselu areneb normaalselt ja kaubanduslepingud teiste riikidega loovad aluseid soodsale väliskaubandusele. Asetleidnud muudatused on igatahes mitmel alal nii ulatuslikud, et suuremad ümberorienteerimised ja -korraldamised on vajalikud.

Põllumajanduses on vähenenud põllupind, eriti on kaotatud head nisukasvatusrajoonid Slovakkias ja Ruteenias. On kaotatud maisi-, lina- ja humalakasvatamis-rajoonid ja Ungarile läksid ka paremad viinamarjaistandused. Teiste kultuuride alal ei ole kaotused nii suured. Suhkrupeedi- ja kartulikasvatuse ala säilitati suuremasalt. Et Sudeedimaaga langes ära see riigi osa, mis ennast ei jõudnud toita, on maa-alade ja elanike kaotus enam-vähem tasakaalus. Enam-sivsema põllupidamise korraldamisega loodetakse seetõttu saada üle kõigist raskusist ja enamgi — tõsta põllumajanduse osatähtsust väljaveos, eriti Saksa, resp. Sudeedi, osas, mis on senini saanud põllumajanduslikke saadusi riigi teisist osadest. Põllumajandusega ühendusesoleva tööstuse suhtes tuleb arvestada ka edaspidi suuremat väljavedu suhkru, odra ja hinnaste alal, samuti võidakse säilitada väljavedu jookide ja konservide alal.

Tööstusvõrk oli senises Tšehho-Slovakkias arendatud üle riigi ja seetõttu ei toonud maa-alaline vähenemine muid kui arvulisi muudatusi üksikuis tööstusharudes. Erandiks osutus ainult portsellami- ja klaasitööstus, mis oli eriti arenenud Karlsbadi ja Ellbogeni juures sealsete kaoliinladamete tõttu. See tööstusala kaotati suuremasalt. Tööstuse kohta võib märki-

da, et Sudeedis oli tööstus vanem, kuid teisis osades on uuemad tööstused, seetõttu seadiseilt moodsamad, esijoones tekstiilialal. Sudeedis leidis palju sääraseid, milliseid ei saanud hoida käigus, kuna see ei olnud tasuv. Tekstiiltööstus oli pealeselle tööstuseks, kus oli tegemist pideva tööpuudusega (1937. a. keskmiselt 35 000). Neid momente tuleb arvuliste kaotuste kaalumisel pidada silmas kui pehmendavaid asjaolusid praegusele Tšehho-Slovakkiale.

Tekstiiltööstuses on kaotatud üldisest toodanguvõimest keskmiselt 59,4%, erialade järgi $\frac{1}{2}$ kuni $\frac{2}{3}$. Säilitatud on umbes $\frac{2}{5}$ lõnga- ja umbes $\frac{1}{2}$ riidetööstusest. Riidetööstusest olid suuremaid kaotusi siidi- ja linase riide tööstuses, kuna säilitatud puuvillase ja villaseriide ning džauditoodanguvõime eeldab suuremat väljavedu. Tunduvaid kaotusi on pitsi-, kudumis-, paelatööstuse ja tikanduse alal. Konfektsioonitööstusest säilitati suurem osa riiete ja pesuvälmistamise ettevõtteid. Suuremaks eksportijaks olid meestepesuvabrikud, neist jäi uue Tšehho-Slovakkia piiresse 26 suuremat umbes 90% toodanguvõimega. Kübaratööstusest (1937. a. eksport 128 milj. Kc) on säilitatud 14 tööstust, millised valmistavad omal alal igasugu tooteid ja võivad eksportida suuremaid koguseid, eriti siis, kui nende vabrikute toodanguvõime viiakse normaalsele tasemele, sest vahepeal seda pidurdati.

Klaasitööstusest kaotati 75% toodangust ja suurem osa kodutööstusest sel alal tuhandete oskustöölisega. Sudeedi alale jäi täielikult selle ala suurtööstus, kus valmistati tahvel-, pudel-, valatud ja peegelklaasi ning umbes pool õskklaasi- ja suurem osa Gablonzi puduklaasitööstusest. Tšehhiklaasitööstuse kuulsus on aga peamiselt rajatud õskklaasile ja sellest on säilitatud umbes pool, 40 vabrikut, millest 29 on käigus. Selle tööstuse keskkohal Haide-Stein-schönau jäi täielikult ka uutesse piirides-

se ja jätkuv arenemine on kindlustatud toornmaterjali kui ka tööjoudude poolest. Gablonzi klaasitootjalest säilitati 12 vabrikut, millised valmistasid toorainet kodukäsitöele, ainult 1 — Bachtik vabrik Jensenne's, kuid järelejäänud oskustööliliste ja uue ettevõtlikkuse abil loodetakse seda tööstusharu taas korraldada. Väljaveoartikliina andis Gablonzi klaas 1937. a. 229 milj. Kc ja tööd leidis selles tööstuses 40 000 inimest. Tähelepanvav on ka jõulupuuehete valmistamise tööstus ja ekspordivõime, mis on säilitatud. Metallitööstus moodustab uues riigis suurima tööstusharu ja see etendab esimest osa ka väljaveos. Pealaks on masinate, tööriistade ja raudkonstruktsioonide valmistus, mis viimase tööstusstatistika järgi 1935. a. näitas läbikäiku 1,5 miljardit Kc — sellest tööstusest säilitati umbes $\frac{1}{6}$. Tšehhi tööstuse abi tarvitati aastate jooksul põllumajandusriikide industrialiseerimiseks — ehitati sinsete vabrikute kaasabil suhkruvabrikuid, õlletehaseid, piiritusvabrikuid, piimameiereisid jne., kuid need vabrikud ehtasid ka liiklemisvahendeid. Metallkaupade väljavedu oli 1937. a. 3 150 milj. Kc, sellest raua ja raudkaupade eest 1 820 milj. Kc, masinate, aparaatide ja nende osade eest 369 milj. Kc, elektrimasinate, aparaatide ja abimasinate eest 99 milj. Kc, tööriistade ja abinõude eest 90 milj. Kc, liiklemisabinõude eest 253 milj. Kc.

Nahatööstusest, mis on samuti eksporditööstus, säilitati suurem osa. Nahavalmistamise osas säilitati toodanguvõime $\frac{1}{6}$, hoorihmade ja teiste tehniliste nahatööde alal üle $\frac{1}{2}$. Nahkade ja nahatööde väljavedu oli 1937. a. 135 milj. Kc. Täielikult jäi uutesse piiridesse jalanõudetööstus. Jalanõude eksport on jätkuvalt kasvanud — 1937. a. oli selle suurus 283 milj. Kc. Väljaveo seisukohalt on oluline ka nahkkinnaste tootmine, mis nüüd on kontsentreeritud Praha, Dobrisi ja Rozmiteli linnakese ümbrusse. Osa tööstusest kaotati Aberthameri ringkonnas. Arvatakse, et see tööstusharu leiab võimaluse arenemiseks, kuna väljaveoks on häid võimalusi. Väljavedu andis 1937. a. ümmarguselt 200 milj. Kc.

Paberi- ja tselluloositööstusest säilitati

umbes pool, 48,6%, erandiks oli filter- ja naatronpaberitööstus, kus kaotused olid suuremad. Rotatsioonipaberitoodang praeguses ulatuses katatab ainult $\frac{1}{3}$ sisemaa tarvitusest. Varem olid tähtsaiks väljaveoartikleiks tselluloostooted. Nüüd ei ole aga väljaveovõimalused veel selged, sõltuvalt majanduslikest vahelkordadest äravõetud maalaga, millest läbikäimine Sudeediga on praegu tollivaba. 1937. a. oli tselluloosi ja paberi väljaveo suurus 448 milj. Kc.

Keemiatööstusest on palju kaotatud, 38,6%. Osaliselt asendavad kaotatud ettevõtteid viimasel aastal sõjalisel otstarbel asutatud uued ettevõtted viimaste toodangu ümberkorraldamisega.

Kivi- ja keraamikatööstus on säilitatud väljaveovõimelisena. Mäetööstusest on kaotatud 44,6%, peamiselt on läinud kaduma musta- ja pruunkivisöökaevandused, mis tähendab aastatoodangu vähenemist mustasöe suhtes 1,5 milj. tn ja pruunsöe alal 6,5 milj. tn ja vastavat importi välismaalt, mille eest tuleb tasuda umbes 750 milj. Kc aastas.

Väliskaubandus. Senini oli Tšehho-Slovakkia väliskaubandus jätkuvalt aktiivne ja selle abil oli võimalik hoida tasakaalus ka maksebilanssi. Kui püsiksid endised suhted vähendatud riigi majanduslikes aluseis, tähendaks see lähitules 1937. a. arvudest umbes 1,5 miljardi Kc suurust passiivsust väliskaubanduses, mis kõigutaks ka maksebilanssi. Tasakaalu kadumine väliskaubanduses ei oleks tingitud mitte niivõrd muudatusist põllumajanduses ja tööstuses, sest protsendiline vahelkord on enam-vähem püsitud, kui toorainete kaotsimine kust. Süte eest tuleb juba üksi maksta juurde 750—1000 milj. Kc (1937. a. saadi süte väljaveost 640 milj. Kc) ja kaotati ka suuremad metsaalad. Põllu- ja metsamajanduse ekspordi kaotusi arvestatakse umbes 340 milj. Kc (220 milj. Kc metsamaterjalid, 120 milj. Kc humal) mida tuleb teha heaks kas suurendatud väljaveoga või vähendatud sisseveoga koloniaal- ja teiste imporditavate toitainete alal (senini toodi aastas koloniaalkaupu 100 milj. Kc, lõumam-puuvilja 120 milj. Kc, tapetud loomi 130 milj. Kc, loomasaadusi 400 milj. Kc ja

rasvaineid 200 milj. Kc väärtuses). Võttes aluseks, et Tšehho-Slovakkia peab üldiselt importima umbes 7,5—7,75 miljardi Kc eest ja välismaal on õiendada ka teisi kohustusi, võetakse niidid majanduspoliitika lähtepunktiks ekspordi teostamine üle 8 miljardi Kc väärtuses. Väliskaubanduses oli Tšehho-Slovakkia senini seotud kliiringlepinguliste riikidega, nende seas suurima naabri Saksaga. Suhteid Saksaga tahetakse säilitada ja süvendada. Eriti loodetakse saavutada ühistööd üksikute toodete õilistamiseks, millised valmistatakse kas Tšehho-Slovakkias või Sudeedis ja õilistamiseks saadeti teistesse vabrikuisse, resp. Sudeedis või Tšehho-Slovakkias, samuti arvestatakse suuremat põllumajanduslikku ekspordi piirirajoones. Lähikäimine kliiringlepinguliste riikidega moodustas senini umbes 50% üldisest väliskaubandusest, ülejäänud osas toimus lähikäimine vahavalluuta riikidega, peamiselt Lääne-Euroopas. Imporditava tooraine ostmiseks peab seda väliskaubandust säilitama ja jätkama. Kaubanduspoliitika eesmärgiks jääks seega lähedane koostöö Saksaga ja kesk-euroopa riikidega, kusjuures oleksid siiski säilitatud väliskaubandusvõimalused vaba-valuutariikidega. Väliskaubanduse arendamine Saksaga ja kesk-euroopa riikidega eeldab aga uute liikumisühenduste loomist ja olevate parandamist. Ametiasutiste kavas ongi teedevõrgu uuendamine magistraalteede ehitamisega, kanalite süvendamisega ja ehitamisega (Elba-Doonau-Oderi kanal). Täiendada tuleb raudteevõrku. Tšehho-Slovakkia säilitas 13 560 km raudteest 8 802 km.

Riigi majanduspoliitika. Ametliku majanduspoliitika eesmärgiks oleks, niivõrd kui see on avaldatud, peale soodsa väliskaubanduse korraldamise veel tööprobleemi lahendamine ja elatusaseme säilitamine ka muutunud oludes. Tööprobleemi lahendamiseks oleks tarvis leida töövõima-

lusi mõnesajale tuhandele tööjõule (nov. lõpuks oli ametlikult registreeritud töötuid Böömis 56 556, Määrimaal 25 983, Slovakkias 19 402, Ruteenias 341, kokku 102 282). Hädaabinõuna on korraldatud töölaagreid, kus on umbes 7 000 töölist ja uue autotee ehitamisel rakendatakse kuni 60 000 töölist, kaudselt veel 40 000 tööjõudu. Lähema aja jooksul soovitakse leida aga ka teisi võimalusi. Riigil üksi ei ole võimalik töötungu kergendada, kuid arvestatakse, et lisatööjõude saab paigutada eraettevõtteisse tööstuses, käsitöös, kaubanduses. Et ettevõtjail oleks huvi oma ettevõtete suurendamiseks ja toodangu tõstmiseks, tahetakse luua eeltingimusi selleks, et toodangu väärtus kataks tootmisikulud, võimaldaks investeerimisi ja lubaks arvestada ka normaalsest kasuprotsenti. Riik soovustaks selleks eraettevõtlikkust, kuid ta tahab tulevikus kontrollida tihtilasi ka seda, et ei tekiks majanduslikult ebaotstarbekaid „vesivõsudid“. Riikliku ettevõtlikkuse edasiarendamist ei pea praegused majandusjuhid õigeks. Riigimajanduse huvides hakatakse edaspidi panema enam rõhku olevate loodusvarade paremale eksploateerimisele ja uute loodusrikkuste selgitamisele. Tahetakse leida lahendusi ka kütte- ja jõuprobleemidele — saavutada säästu kivisöetarvitusel selle ala ratsionaliseerimisega, uute kaevanduste tegevusse rakendamisega, kaaluda elektrifitseerimisvõimalusi. Uurida tahetakse toorainete saamist kodumaalt suuremal määral sünteetiliste aseinete näol (kummi jne.). Väliskaubanduse elustamiseks tahetakse kergendada praegusi vormilikkusi ja kaotada osaliselt kitsendavaid eeskirju. Praegu kaalutakse võimalusi toorainete sisseveo ja suuremate väljaveoartiklite väljaveo tsentraliseerimiseks — esialgu vabatahtlikul alusel. Ühistegelikke ettevõtteid ei taheta edaspidi rohkem soodustada kui eraettevõtteid.

LÄTI.

Üldise põllumajanduspanga asutamine Lätis.

Founding of General Agricultural Bank in Latvia.

Läti lehed teatavad, et ministrite-kabinet on võtnud vastu seaduse üldise põllumajanduspanga asutamise kohta. Asutatava panga

peamisi ülesandeid on põllupidajate ja teiste maaelanike abistamine põllumajanduslike ja muude maalasuvate kinnisvarade omandami-

sel ja majandamisel. Pank annab lühiajalist kui ka pikaajalist laenu kinnisvarade omandamiseks, samuti kasustavad laenu põllupidajad ja käsitöölised seadise ja inventari muretsemisel. Suureks kergenduseks on laenu võimaldamine kinnisvara muretsemisel kuni kinnisvara kinnistamiseni maaraamatuis nn. vahepealse laenu näol. Pealeselle on asutatava panga ülesandeks soodustada põllutööliste korterite ehitamist. Põllumajanduspank võtab endale ka kinnisvarade ja vallasvarade valitsemise teiste isikute ülesandel, mida tehakse ka panga arvel. Samuti annab pank vahepealseid laene pärandusajade korraldamisel ja võtab endale päranduse liikvideerimise. Selle abil loodetakse põllupidajale kergendada keeruliste pärandusajade lahendamist. Üldiselt töötab pank kommertspongana, kuid viimaste kohta käivate kitsendusteta. Valuutaoperatsioonid pank ei toimetata. Laenu antakse panga poolt rahas kui ka Riigi Maapanga ja Läti hüpoteekpanga pantkirjades ning samuti obligatsioonides. Tähtsaks ülesandeks pangal on maakinnisvarade müü-

mine ja ülevõtmine ajutiselt majandamiseks, suurendades seejuures talundi väärtust. Omandatud kinnisvaru müüb pank edasi neid osta soovijale. Üldse põllumajanduse panga põhikapital saab 15 milj. latti, millest 12 milj. Ls. on aktsiakapital ja ca 3 milj. Ls. riigi osa. Aktsiakapital on ositatud aktsiaiks 2000 aktsiat à 100 Ls ja 1000 aktsiat à 1000 Ls. Tegevuskapitaliks on arvestatud 2 milj. lat. Pangal on õigus tegevuskapitali suurendamiseks lasta välja obligatsioonid. Panga puhaskasust arvestatakse 10% eriliseks kapitaliks, 10% lisatakse reservkapitalile, 10% eest ostetakse välja postihoidukassade kaudu omandatud aktsiaid ja dividendid makstakse 5%. Panka juhatab ministrite-kabineti poolt määratud direktor. Panga juures on ka nõukogu, kuhu kuuluvad üks esindaja rahaministeeriumist, kolm siseministeeriumist, üks sõjaministeeriumist, üks avalike asjade ministeeriumist, kaheksa põllutöökogast, üks kaubandus-tööstuskogast, viis käsitöölise kogast ja kaks linnade liidust.

Läti majanduspoliitika aluseid. — *Fundamentals of Latvian Economic Policy.*

Latvijas krediidipanga dir. A. Berziņš oma kõnes väitis, et Läti viimase aja majanduspoliitika oma sügavamais aluseis on plaanimajandus. Selle läbiviimiseks tuleb võtta juhtlauseks riigijuhi väljendus — üle kõige riigi ja ühiskonna heakäekäik, isiklikud huvid tulevad allutada üldsuse huvele. Tulevat arvestada asjaolu, et kunagi ei tule tagasi aeg, mil egoistlikud erahuvid ületasid riigi ja rahva huve. Läti majanduspoliitika aluseks on natsionaalne printsip. Kõigil tootmisaladel peavad lätlased omandama koha, mis vastab lätlaste rahvaarvule. Lätlaste rahvuslikud püüded ei oleval veel ületanud neid piire, ja referent võivat kinnitada, et lätlaste

rahvuslikud püüded neid ka kunagi ei ületa, milledele on neil õigus vastavalt läti rahva arvule riigis. Referent mainis ka uusi riiklike ettevõtteid, millede rahvamajanduslik otstarve oleval ratsionaalsete tootmis- ja kaubandusvõtetega edendada tervete olude kujunemist tööstuses. Nende kaudu on peamiselt kõvendatud lätlaste ettevõtlikkust tööstuses ja kaubanduses, andes neile tagasi need tegevusalad, millised olid läinud lätlastelt. Etüüdsõnaks tulevikus on ratsionaliseerimine, mis on uueks majanduslikuks kavaks, mille teostamiseks kulub mitte ainult eeloleval, vaid mitmed tulevased aastad.

TÜRGI. Türgi puuvillatööstuse küsimusi. — *Problems of Turkish Cotton Industry.*

Vaatamata puuvilla töötlevaile vabrikutele Türgis on puuvillakaupade sissevedu ikka veel tunduvalt suur, mispärast Türgi töösturid on astunud valitsuse ees samme sisseveo kitsendamiseks. Sel puhul kirjutab Türgi ajaleht „Beyoglu“, et tulevat arvestada mitte ainult töösturite soovet, vaid ka tar-

bijate kaebusi. Türgi tarbijale oleval türgi tooted esiteks liiga kallid ja teiseks mihuselt ebarahuldavad. Sisseveo vähendamiseks välismaalt tulevat turustada sisemaisi tooteid odavamalt kui välismaisi tooteid, ja samal ajal parandada sisemaiste toodete mi-